

Smetáček, Václav PhDr., dirigent, hobojista, sbormistr a muzikolog, narozen 30. 9. 1906 v Brně, zemřel 18. 2. 1986 v Praze.

Syn právníka a amatérského hudebníka JUDr. Rudolfa Smetáčka. Po studiích na gymnáziích v Brně, Slaném a v Praze studoval na pražské konzervatoři hru na hoboj u Ladislava Skuhrovského (1922–30), skladbu u Jaroslava Kříčky (1928–30) a dirigování u Metoda Doležila a Pavla Dědečka (1928–30). Současně (1928–33) studoval na filosofické fakultě Karlovy univerzity hudební vědu u Zdeňka Nejedlého a Josefa Huttera, estetiku u Otakara Zicha a rovněž filosofii u Jana Blahoslava Kozáka (PhDr., disertace *Orchestrace Smetanova mládí*).

V roce 1928 založil a až do ukončení činnosti (1956) vedl Pražské dechové kvinteto (původní obsazení: Rudolf Hertl – flétna, Václav Smetáček – hoboj, Vladimír Říha – klarinet, Otakar Procházka – lesní roh a František Matějka – fagot).

Působil v České filharmonii jako zástupce I. hobojisty (1930–31); posléze jako I. hobojista (1931–33). Ve třicátých letech patřil k předním českým hobojistům a komorním hráčům; ještě v sedmdesátých a osmdesátých letech byl schopen vystupovat veřejně jako hobojista se souborem svých synů Traditional Jazz Studio, pro který dokonce zkomponoval několik skladeb (*Malý valčík*, *Rag Time Echo*) a úprav (*Cotton Tail Rag*, *Rum Tum Tiddle Dance*).

V letech 1934–43 byl postupně tajemníkem hudebního odboru, přednostou gramofonového oddělení a dirigentem v Československém rozhlasu v Praze. Od října 1943 do května 1945 byl dirigentem a šéfem filmového orchestru (FISYO).

V letech 1934 až 1939 byl zástupcem sbormistra Jaromíra Herleho v Pražském Hlaholu, sbormistrem pak 1940 až 1946.

V roce 1942 se stal šéfdirigentem Symfonického orchestru FOK (od roku 1952 Symfonický orchestr hlavního města Prahy FOK), který se stal jeho hlavním působištěm. Uměleckým ředitelem a šéfdirigentem FOK byl do roku 1961, šéfdirigentem do března 1972. S orchestrem spolupracoval jako hostující dirigent až do své smrti (1986).

V sezóně 1959–60 byl (prvním zahraničním) dirigentem a ředitelem Městského symfonického orchestru v Berlíně (nyní Konzerthausorchester Berlin).

Vedení orchestru FOK převzal od zakladatele a prvního dirigenta tělesa Rudolfa Pekárka po jeho internování v koncentračním táboře ve výroční den Smetanova úmrtí 12. května 1942. Orchester početně rozšířil, doplnil kvalitními instrumentalisty

a jak v dramaturgii, tak v interpretaci s ním dosáhl významných výsledků, takže orchestr FOK patřil od roku 1947 a zejména pak po 1. 1. 1952, kdy se stal kulturním zařízením hlavního města Prahy, mezi tři nejvýznamnější česká orchestrální tělesa (Česká filharmonie, FOK a Symfonický orchestr Československého, od 1993 Českého rozhlasu). Dramaturgický záběr tělesa rozšířil Smetáček promyšlenou volbou v první etapě (1942 až 1957) až k vrcholným dílům české i světové symfonické literatury: provedl mimo jiné skladby Bedřicha Smetany, Antonína Dvořáka, Josefa Suka, Leoše Janáčka, Otakara Ostrčila, Zdeňka Fibicha, mimořádně se věnoval odkazu Josefa Bohuslava Foerstra; soustavně zařazoval do programů také díla soudobých českých autorů (mimo jiné Bohuslava Martinů, Iši Krejčího, Jana Kapra, Jiřího Pauera, Eugena Suchoně). Už na počátku své spolupráce s orchestrem řídil na mimořádném koncertu 25. 3. 1936 premiérová provedení skladeb Františka Bartoše, Pavla Bořkovce, Jaroslava Ježka, Hanse Krásky, Iši Krejčího a Bohuslava Martinů. Velkou zásluhu má na provádění skladeb Miloslava Kabeláče (jeho díla uplatňoval později také v cizině). V okupačních letech (1939 až 1942) Smetáček usiloval o soustavné provádění děl českých autorů, zejména Smetanova cyklu *Má vlast* (jako celek ji řídil 1. ledna 1940 v Mělníku, později zařazoval alespoň jednotlivé básně cyklu – mimo jiné ještě 9. dubna 1944 uvedl básně *Vltava*, *Vyšehrad* a *Z českých luhů a hájů*) a Dvořákových *Slovanských tanců* (v Praze řídil II. řadu 21. listopadu 1941). Ze světové tvorby zařazoval Smetáček po rozšíření orchestru (tj. po roce 1945) díla vídeňských klasiků a předních skladatelů období hudebního romantismu a současně systematicky uváděl díla autorů dvacátého století: Igora Stravinského, Gustava Mahlera, Zoltána Kodályiho, Sergeje Prokofjeva, Dmitrije Šostakoviče, Alberta Roussela, Arthura Honeggera a dalších. Doprovázel čelné české instrumentalisty (Bruno Bělčík, Spytihněv Šorm, Karel Šroubek, Miloš Sádlo, Jan Panenka, Eva Bernáthová, Viktorie Švihlíková, František Rauch, František Maxián, Stanislav Knor, Josef Chuchro), ke spolupráci s FOK zval hostující dirigenty československé (František Stupka, Rafael Kubelík, Karel Ančerl, Ludovít Rajter, Otakar Trhlík, Alois Klíma, Jiří Pinkas, Zbyněk Vostřák, Bohumír Liška, Rudolf Vašata, Zdeněk Košler a další) i mnohé zahraniční.

Smetáčkovy zahraniční úspěchy zahájilo první dirigentské vystoupení v Londýně v roce 1938; po válce řídil pohostinsky koncerty v Rumunsku (1946 a 1958), Rakousku (1947, 1957, 1958), Francii (1947), Maďarsku (1948), na Islandu (1957, 1958, 1960) a v Jugoslávii (1957 a 1958), v Polsku (1948, 1954, 1955, 1957, 1958). S orchestrem FOK vyjel poprvé do Polska, Itálie, Rakouska a tehdejší NDR v roce 1957. Následovalo znovu Rakousko (1959), Německo (tehdy SRN – 1962). Samostatně pak byl zván prakticky do všech evropských států, do USA (s FOK 1969 a 1972), Austrálie a Nového Zélandu (1972), Japonska (1973), Jižní Ameriky (poprvé 1964), na africkém kontinentu do Egypta (1972).

V zahraničí provedl četné české symfonické skladby (mimo jiné *Mou Vlast* B. Smetany v latinskoamerické premiéře (1965), *I. symfonii* Jana Klusáka, předehru *Antigona* Vladimíra Sommera, symfonii *Asrael* Josefa Suka, *Zrcadlení* Miloslava Kabeláče, *15 listů podle Dürerovy Apokalypsy* Luboše Fišera), ale také nastudoval řadu českých operních a kantátových děl, mimo jiné Smetanovu *Prodanou nevěstu* Bedřicha Smetany a *Rigoletto* Giuseppe Verdiho na Islandě (1960), *Káfu Kabanovou* v Buenos Aires (v argentinské premiéře 1968) a *Z mrtvého domu* Leoše Janáčka v milánském Teatro La Scala (v italské premiéře 1966). V Teatro Colón v Buenos Aires řídil také Musorgského operu *Boris Godunov* a Bartókovy balety *Podivuhodný mandarin* a *Zámek Modrovousův* (1967) a operu Dmitrije Šostakoviče *Kateřina Ismajlova* (v latinskoamerické premiéře 1968).

Významná jsou Smetáčkova provedení vokálně-symfonických skladeb, jež ve FOK prosazoval jako zkušený dlouholetý sbormistr, např. i v rámci festivalu Pražské jaro: Luboš Fišer: *Requiem* (1969), Miloslav Kabeláč: *Eufemias mysterion* (1970), Josef Bohuslav Foerster: *Máj* (1976), Wolfgang Amadeus Mozart: *Requiem* (1976), Bohuslav Martinů: *Polní mše* (1978), Luigi Cherubini: *Requiem* (1978), Carl Orff: *Carmina burana*, *Trionfo di Afrodite*, *Catulli carmina*, *Veni Creator Spiritus* a *Nenie a dithyramby*, Jakub Jan Ryba: *Česká mše vánoční*, Antonín Dvořák: *Mše D dur*, *Stabat mater*, *Svatá Ludmila*, *Te Deum*, *Requiem*, Antonín Rejcha: *Te Deum*.

Smetáčkovo dirigentské umění se vyznačovalo na jedné straně velkou pohotovostí a ekonomičností práce s orchestrem, na straně druhé pak smyslem pro slohové odlišení interpretovaných skladeb. Doma i v zahraničí byl oceňován jeho široký repertoár i jeho všestrannost, která mu dovolila provádět jak díla symfonická, tak operní a vokálně-symfonická. Jeho temperament někdy (zejména v počátcích jeho dirigentského působení) vedl k volbě příliš rychlých temp, občas i k nežádoucí forzi. Od konce padesátých let však jeho umění dozrálo a zklidnilo se a Smetáčkovy výkony byly pak již přijímány jako vzorové, zejména v oblasti vokálně-symfonické hudby.

Méně rozsáhlý byl jeho podíl na nahrávání reprezentativních skladeb české i světové orchestrální literatury na gramofonové desky (tyto úkoly v letech 1948 až 1986 svěřovala tehdy monopolní firma Supraphon především České filharmonii). Významné však bylo Smetáčkovo časté hostování u České filharmonie. Jeho diskografie zahrnuje široký stylový oblouk od prvních snímků pro firmy Esta a Ultraphon s tituly z oblasti tzv. vyššího populáru (např. písně z operet, *Čardáš* V. Montiho s houslistou Ivanem Kawaciukem, *Český tanec* Karla Weisse, polka *Esmeralda* Františka Hilmara, *Fantazie* Bohuslava Leopolda na motivy Dvořákových skladeb, *Haviřská polka* Karla Kovařovice a desítky dalších skladeb tohoto typu) přes závažnější nahrávky (např. kantáta *Česká píseň* Bedřicha Smetany, árie z oper,

lidové písně, balada *Osiřelo dítě* Otakara Ostrčila, *Polka* z *České suity* Antonína Dvořáka a *Pražské valčíky* téhož autora) až k vysloveně reprezentativním snímkům, jako jsou ouvertura *Romeo a Julie* Petra Iljiče Čajkovského, předehry *Noc na Karlštejně* a *Komenský* Zdeňka Fibicha, trojice žánrových obrázků Anatolije Ljadova *Baba Jaga*, *Kikimora* a *Začarované jezero*, předehry *Hebridy* a *Klid moře a šťastná plavba* Felixe Mendelssohna-Bartholdyho, *Pavoučí hostina* Alberta Roussela, symfonická báseň Josefa Suka *Praga*, předehra *Antigona* Vladimíra Sommera, *Polovecké tance* z opery *Kníže Igor* a *Symfonie č. 2* Alexandra Borodina, orchestrální suity *Cyrano de Bergerac* a *Ze Shakespeara* Josefa Bohuslava Foerstra, *Symfonie č. 1 g moll* Petra Iljiče Čajkovského, *Zrcadlení* Miloslava Kabeláče, trilogie *Carmina Burana*, *Catuli Carmina* a *Trionfo di Afrodite* Karl Orffa a především první československá digitální nahrávka Smetanovy *Mé vlasti* s Českou filharmonií. Početná je řada snímků, na nichž Smetáček doprovází sólisty. Nejvýznamnější je tu nahrávka kompletní řady pěti klavírních koncertů Ludwiga van Beethovena s pianistou Janem Panenkou pro firmu Supraphon, dále *Koncerty a moll č. 1 pro housle* a *d moll pro dvoje housle* Johanna Sebastiana Bacha, *Rapsodie v modrém* George Gershwina, oba klavírní koncerty Fryderyka Chopina, *Koncert A dur pro klavír* Ference Liszta, *Koncertantní symfonie Es dur* Wolfganga Amadea Mozarta, *Koncert D dur pro housle* Nicolo Paganiniho, *Koncert G dur pro klavír* Maurice Ravela, *Koncert a moll pro housle* Antonína Dvořáka, *Hudba pro violu a smyčce* Paula Hindemitha, *Rapsodie – koncert pro violu* Bohuslava Martinů, atd.

Vlastní kompozici se Václav Smetáček věnoval jen okrajově: významnější je – kromě *Dechového kvintetu*, jímž v roce 1930 studia kompozice ukončil – suita *Ze života hmyzu* pro dechové kvinteto, orchestrální pochod *Vivat Olympia* z roku 1937. Za zmínku stojí instrumentace *Obrázků z výstavy* Modesta Petroviče Musorgského, kterou Smetáček pohotově napsal za druhé světové války (1940, Ravelova úprava nebyla k dispozici) jen proto, aby skladbu mohl jedenkrát provést s orchestrem FOK. Upravil rovněž některá díla pro Pražské dechové kvinteto (*Toccata a fuga a moll* a některé další fugy Johanna Sebastiana Bacha); vydal několik instruktivních publikací (*Šest mistrovských etud* pro hoboj, *Stupnicové etudy* pro hoboj (obojí 1954), společně s Adolfem Kubátem *Škola pro hoboj*, 1956) a řadu statí a studií muzikologické povahy (mimo jiné *O vzniku Pražského dechového kvinteta*, in: Sborník konzervatoře, 1963–65; *Dvořákovská diskotéka*, in: Dvořákův jubilejní rok 1941, redaktor Václav Mikota; *Česká opera za Bedřicha Smetany*, Československá vlastivěda VIII., s. 700–703; *Slovo o hobojí*, Rytmus X., 1945–46, č. 2, s. 7–9; *Symfonický orchestr FOK*, tamtéž, s. 15 a další).

Po celou dobu svého aktivního profesionálního působení byl Smetáček rovněž pedagogem pražské konzervatoře (od roku 1945 vedl kromě vlastní hobojové třídy

také vyučování předmětu „komorní dechová souhra“). Na Akademii múzických umění byl od roku 1946 pověřen výukou komorní dechové interpretace a od roku 1952 byl externím učitelem řízení orchestru a dirigentem komorního orchestru AMU. Ke škodě věci bylo jeho pedagogické působení jen podružnější. Negativní roli tu patrně sehrálo jak jeho velké pracovní zatížení, tak jistá nedůvěra odborné veřejnosti vůči jeho pedagogickým schopnostem.

Po druhé světové válce vykonal nesmírně cennou práci ve prospěch propagace české hudební kultury v zahraničí.

Díky tomu, že pečlivě dokumentoval svá veřejná vystoupení, víme, že jeho poslední koncert ve Zlíně, který se konal 5. 12. 1985 (na programu byla *Čtvrtá symfonie* Bohuslava Martinů, *Koncert pro klavír* Luboše Fišera a symfonická báseň *O věčné touze* Vítězslava Nováka) nesl pořadové číslo 2000.

Monografická práce o Smetáčkově dosud není k dispozici. Kniha jeho choti Míly *Život s taktovkou* je cenným příspěvkem dokumentačním, požadavkům na monografii kladeným ovšem neodpovídá – jde spíše o osobní vzpomínky, podbarvené pochopitelně do značné míry emocionálně a formulované ze subjektivního úhlu pohledu.

Smetáčkovo dlouholeté umělecké působení bylo oceněno řadou oficiálních vyznamenání: mimo jiné obdržel v roce 1957 polský Důstojnický kříž Polonia Restituta, dále medaili Za zásluhy o hlavní město Prahu (1968), titul Národní umělec (1976), medaili za zásluhy o propagaci a šíření díla Leoše Janáčka (1978–79); byl Čestným občanem královského města Slaný. Gramofonová firma Supraphon mu udělila Zlatou desku Supraphonu za snímek suity *Cyrano z Bergeraku* Josefa Bohuslava Foerstra a Platinovou desku Supraphonu za nahrávku *Vánoční mše* Jakuba Jana Ryby. Série Musica Antiqua Bohemica, na níž se podílel, získala cenu Gran Prix Charles Cros (1961) a nahrávka Smetanovy *Mé vlasti* s Českou filharmonií Golden CV Prize Nippon Columbia (1984).

Zdroj: Český hudební slovník osob a institucí, heslo: Václav Smetáček, autor: PhDr. Petar Zapletal